

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΜΑΣ ΧΡΩΣΤΑΓΑΝΕ...

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΑΙ ΠΩΣ ΝΑ ΞΕΠΕΡΑΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ

1.

«...Να ονειρεύτηκαν άραγε ποτέ αυτοί οι ως τα τώρα γενεαλόγοι της ηθικής, έστω κι ακροθιγώς μόνο, πως, λόγου χάρη, εκείνη η βασική ηθική έννοια «ενοχή» (Schuld), οφείλει την καταγωγή της στην πολύ υλική έννοια του «χρέους» (Schuld):... Κι από πού πήρε, άραγε, τη δύναμή της η πανάρχαιη εκείνη, βαθιά ριζωμένη, κι ίσως αξερίζωτη πια σήμερα, ιδέα, μιας αντιστάθμισης της ζημιάς από τον πόνο; Το φανέρωσα κιόλας πιο πριν: από τη συμβατική σχέση μεταξύ πιστωτών και οφειλετών, που είναι τόσο παλιά, όσο, γενικά, κι η ύπαρξη «υποκειμένων δικαίου», και που και τούτη πάλι ανάγεται στις βασικές μορφές της αγοράς, πωλήσεως, ανταλλαγής, εμπορίου και συναλλαγής... Ο οφειλέτης, για να εμπνεύσει εμπιστοσύνη στην υπόσχεσή του, πως θα εξοφλήσει το χρέος του, για να εγγυηθεί για τη σοβαρότητα και ιερότητα της υπόσχεσής του, μα και για να χαράξει πάνω στην ίδια του τη συνείδηση την εξόφληση του χρέους του σαν υποχρέωση και καθήκον, ενεχυριάζει, με γραπτή συμφωνία, για την περίπτωση κείνη που δε θα πλήρωνε το χρέος του στο δανειστή του, κάτι που ακόμη «αποτελεί ιδιοκτησία» του, που ακόμη το εξουσιάζει, λόγου χάρη το σώμα του, ... ή την ελευθερία του, ή ακόμη και την ίδια του τη ζωή...»

Φ. Νίτσε, Η Γενεαλογία της Ηθικής

Η Άγκελα Μέρκελ και ο Σαρκοζύ θέλουν να «μας» στηρίξουν, ο Τρισέ της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αναχωρεί εσπευσμένα από υπερατλαντικό ταξίδι για να συμμετάσχει στο «Ευρωπαϊκό σχέδιο σωτηρίας» της χώρας «μας», οι σπεκουλαδόροι και οι «αγορές» караδοκούν εναντίον «μας», τα spreads ανεβαίνουν ανησυχητικά, η Goldman Sachs μηχανοραφούσε «δημιουργικά» με τον Κωστάκη, ενώ ο Γιωργάκης τρέχει από συνάντηση σε συνάντηση κορυφής για να «μας» σώσει υψώνοντας το εθνικό του ανάστημα στους «κερδοσκόπους», η χώρα «μας» οδεύει προς τη χρεοκοπία, τα ελλείμματά «μας» χτυπάνε κόκκινο, «έχουμε» μπει σε αυστηρό καθεστώς επιτήρησης, η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας «μας» πάει κατά διαόλου και το ύψος του «δημόσιου χρέους μας» προοιωνίζει μια επικείμενη «ελληνική τραγωδία».

Μέσα από τη συνεχή τρομοκρατία των ΜΜΕ το τελευταίο διάστημα περί του χρέους «μας», οι μοντέρνοι ηθικολόγοι, οι ιεροκήρυκες του λόγου του κεφαλαίου και του χρήματος προσπαθούν βίαια να μας πείσουν, εμάς τους «οφειλέτες», πως για να εξοφλήσουμε το χρέος «μας» στους δανειστές «μας» *οφείλουμε* να σηκώσουμε το σταυρό του μαρτυρίου των θυσιών, να δηλώσουμε πίστη στην ορθοδοξία του Συμφώνου Σταθερότητας και γεμάτοι δέος να προσδοκούμε το πλήρωμα του χρόνου που θα φέρει τη μετα-ελλειμματική ζωή (γνωστή παλαιότερα με την ποιητικότερη έκφραση «φως στην άκρη του τούνελ»).

Η δημοσιονομική τρομοκρατία προσπαθεί να γίνει πιο αποτελεσματική σηματοδύοντας, μέσω της συλλογικής ευθύνης των χρεών, την ίδια μας την υποκειμενικότητα. Η καταίγιδα των επικείμενων απειλών για την εθνική «μας» οικονομία στοχεύει στην εσωτερική της κρίση του χρέους ως φόβο και αίσθημα ενοχής: τα χρέη «μας» (Schulden) πρέπει να γίνουν οι συλλογικές μας ενοχές (Schulden). Έτσι, το

προπατορικό αμάρτημα επανέρχεται πολύ πιο βίαια για να μας αναγκάσει, παραφράζοντας τον Νίτσε, να *ενεχυριάσουμε* τον ήδη φτωχό μισθό μας, την ήδη εντατικοποιημένη εργασιακή ζωή μας, τις ίδιες μας τις προσδοκίες ενός κόσμου όπου η κυριαρχία του κεφαλαίου θα είναι πια παρελθόν. Θέλουν να βάλουμε ενέχυρο τις ίδιες μας τις απαιτήσεις για το παρόν και το μέλλον μιας ζωής απελευθερωμένης από χρέη και ενοχές· να χρεωθούμε με το βάρος ενός καταθλιπτικά αβέβαιου παρόντος για να εξαλείψουμε ακόμα και από το φαντασιακό μας κάθε δυνατότητα καταστροφής αυτού του γέρικου, φορτωμένου με ενοχές και χρέη, κόσμου.

Ο τρόμος των ελλειμμάτων επιδιώκει να δημιουργήσει μια **κατάσταση έκτακτης ανάγκης** τώρα στην Ελλάδα μετατρέποντάς την σε εργαστήριο εφαρμογής μιας νέας πολιτικής σοκ. Σίγουρα αυτό αντανακλά όχι μόνο την όξυνση της παγκόσμιας κρίσης και την ιδιαιτερότητα της εκδίπλωσής της στην Ελλάδα (όπως θα δούμε παρακάτω), αλλά και την καταλυτική επίδραση της εξέγερσης του Δεκέμβρη του 2008, που άλλωστε την επιδεινώσε ακόμα περισσότερο προκαλώντας την απονομιμοποίηση της προηγούμενης κυβέρνησης και κατ' επέκταση την καθυστέρηση της λήψης των αναγκαίων για το κεφάλαιο μέτρων. Υπό αυτή την έννοια, η αναζωπύρωση της τρομοκρατίας του χρέους, πακέτο με την τρομοκρατία των μπάτσων, εντάσσεται στα πλαίσια της συνεχιζόμενης αντιεξεγερτικής εκστρατείας που προσλαμβάνει πλέον —έστω προληπτικά— παγκόσμιες διαστάσεις. Ωστόσο, η πολιτική του «δημόσιου χρέους» έχει τη δική της γενεαλογία.

2.

«Τι αμαρτίες (και χρέη) πληρώνω, Θε μου;»
(Λαϊκό ρητό)

*«Το μοναδικό κομμάτι του λεγόμενου εθνικού πλούτου, που στους σύγχρονους λαούς ανήκει πραγματικά στο σύνολο του λαού είναι το δημόσιο χρέος του. Γι' αυτό είναι πέρα για πέρα συνεπής η σύγχρονη θεωρία που λέει πως ένας λαός γίνεται τόσο πιο πλούσιος, όσο πιο βαθιά βουτιέται στα χρέη. Το δημόσιο χρέος γίνεται το *credo* [πιστεύω] του κεφαλαίου. Και από τη στιγμή που εμφανίζεται η χρέωση του δημοσίου, τη θέση του αμαρτήματος ενάντια στο άγιο πνεύμα, για το οποίο δεν υπάρχει άφεση, την παίρνει η καταπάτηση της πίστης απέναντι στο δημόσιο χρέος».*

Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τ. Α'

Αν και η θεαματική διαχείριση του ζητήματος του «δημόσιου χρέους» το έχει συσκοτίσει με μια τρομολαγνική, καταστροφολογική ομίχλη, το «δημόσιο χρέος» αποτελούσε από τις απαρχές του καπιταλισμού ένα απαραίτητο για το κεφάλαιο εργαλείο συσσώρευσης και αναδιάρθρωσης των ταξικών σχέσεων. Όσο κι αν οι θεολόγοι της οικονομίας απ' την Wall Street και την Κομισιόν μέχρι του Μαξίμου ολοφύρονται για το δυσθεώρητο ύψος του, το «δημόσιο χρέος» δεν είναι παρά ένας από τους πιο δραστικούς μοχλούς της (αέναης) πρωταρχικής συσσώρευσης. «*Σαν με μαγικό ραβδί προικίζει το μη παραγωγικό χρήμα με παραγωγική δύναμη και το μετατρέπει έτσι σε κεφάλαιο, χωρίς να'ναι υποχρεωμένο να εκτεθεί στους κόπους και στους κινδύνους που είναι αχώριστοι από τη βιομηχανική μα ακόμα κι από την τοκογλυφική τοποθέτηση. Οι πιστωτές του δημοσίου στην πραγματικότητα δε δίνουν τίποτα, γιατί το ποσό που δανείζουν μετατρέπεται σε κρατικά ευκολομεταβιβάσιμα*

χρεόγραφα, που στα χέρια τους εξακολουθούν να λειτουργούν, όπως θα λειτουργούσαν αν ήταν ισόποσο μετρητό χρήμα.» (Κ. Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τ. Α') Γι' αυτό το λόγο «αν ο βιομήχανος δεν μπορεί να διευρύνει άμεσα το προτσές αναπαραγωγής του, τότε ένα μέρος του χρηματικού του κεφαλαίου αποβάλλεται από την κυκλοφορία σαν περίσσιο και μετατρέπεται σε δανείσιμο χρηματικό κεφάλαιο.» (Κ. Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τ. Γ') Και άρα «η συσσώρευση κεφαλαίου με τη μορφή ομολογιών του κρατικού χρέους δε σημαίνει, όπως δείξαμε, παρά μόνο την αριθμητική αύξηση μιας τάξης πιστωτών του κράτους, που έχουν το δικαίωμα να προεισπράττουν για τον εαυτό τους ένα ορισμένο από το συνολικό ποσό των φόρων». (Κ. Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τ. Γ')

Μάλιστα σε περιόδους κρίσης, όπως στην περίοδο **κρίσης υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου** που διανύουμε, (δηλ. αδυναμίας, από την πλευρά των καπιταλιστών να αυξήσουν την εκμεταλλευσιμότητα της εργασίας σε αναλογία με την αύξηση του δαπανηρού σταθερού κεφαλαίου και τις απαιτήσεις μιας προοδευτικής συσσώρευσης κεφαλαίου για διαρκώς αυξανόμενο κέρδος), οι καπιταλιστές, μέσω της πολιτικής του «δημόσιου χρέους», επινοούν άλλους τρόπους έντασης της εκμετάλλευσης. Ενώ σε περιόδους καπιταλιστικής ανάπτυξης αυξάνεται ο ιδιωτικός δανεισμός, σε περιόδους κρίσης αυξάνεται ο δημόσιος, άρα και το «χρέος». Η επένδυση σε κρατικά ομόλογα εξασφαλίζει σίγουρα κέρδη που αποσπώνται από την άμεση και έμμεση φορολόγηση των μισθωτών και κατευθύνεται στην αποπληρωμή των τοκοχρεολυσίων, με το τραπεζικό κεφάλαιο ενισχυμένο. Άρα το «δημόσιο χρέος», αντίθετα με ό,τι λέγεται, αποτελεί βοήθεια προς το ιδιωτικό κεφάλαιο και απ' αυτήν την άποψη θα πρέπει να συνηπολογίζεται στα κέρδη του.

Την τελευταία 20ετία, εξάλλου, στις 20 από τις 27 χώρες της ΕΕ το «δημόσιο χρέος» τριπλασιάστηκε λόγω των δαπανών για τη διάσωση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Πρόκειται για χρήμα το οποίο δε δόθηκε μέσω πιστώσεων στο (μη-τραπεζικό) ιδιωτικό κεφάλαιο για παραγωγικές επενδύσεις. Κι, επίσης, ο δημόσιος δανεισμός γινόταν και γίνεται με όρους που υπερβαίνουν κατά πολύ το μέσο ποσοστό κερδοφορίας, πράγμα που καθιστά πολύ πιο αποδοτική μια επένδυση σε ομόλογα από τη δημιουργία μιας παραγωγικής μονάδας, πολύ περισσότερο δε αφού απαλλάσσει το ιδιωτικό κεφάλαιο από τα ρίσκα της ταξικής πάλης στο χώρο της παραγωγής.

Στη λογιστική του χρέους, ως διαφοράς ανάμεσα στα δημόσια έσοδα και στις δημόσιες επενδυτικές και καταναλωτικές δαπάνες (δηλ. κυρίως μισθούς και συντάξεις), η μέθοδος μείωσής του μέσω αύξησης των δημόσιων εσόδων, αυξάνοντας τη φορολογία του κεφαλαίου, δεν είναι η πλέον προσφιλής. Είναι απορριπτέα γιατί θα σήμαινε μια διπλή απώλεια για το κεφάλαιο: είσπραξη λιγότερων τόκων από τη χρηματοδότηση του μειωμένου ελλείμματος αλλά και άμεση μείωση των κερδών μέσω της φορολογίας τους. Ο συνήθης τρόπος συσσώρευσης και ανακατανομής του πλούτου είναι να επιχειρείται η μείωση του χρέους μέσω της μείωσης των μισθών και των συντάξεων (αρχικά στο δημόσιο, και στη συνέχεια στον ιδιωτικό τομέα). Κι αυτό συμβαίνει γιατί, σ' αυτήν την περίπτωση, η μείωση των κερδών των πιστωτών του δημοσίου αντισταθμίζεται από τη μείωση των δημόσιων υπαλλήλων και την ταυτόχρονη απασχόληση μέρους αυτών στον ιδιωτικό τομέα καθώς και από τη διατήρηση της φορολογίας του κεφαλαίου εν γένει σε χαμηλά επίπεδα.

Να λοιπόν γιατί το «δημόσιο χρέος» είναι εκ των ουκ άνευ για το κεφάλαιο και το κράτος του και η κρίση του χρέους είναι παραγωγική κρίση: μοχλός συσσώρευσης κεφαλαίου με τη μορφή τόκων και μοχλός ταξικής τρομοκρατίας και πειθάρχησης μέσω της νομιμοποίησης της μείωσης του άμεσου και έμμεσου μισθού και άρα της χαλιναγώγησης των ταξικών συγκρούσεων και των προλεταριακών επιθυμιών και προσδοκιών.

3.

*«Μια ζωή μας λένε ότι χρωστάμε από την κούνια»
(συνταξιούχος που μονολογεί)*

Η νουάρ φιλολογία περί «χρέους» είναι παλιά ιστορία, όσο κι αν προσπαθούν οι κονδυλοφόροι της εξουσίας να μας παρουσιάσουν τις «θυσίες» που απαιτούνται για τη μείωσή του ως κάτι καινούργιο. Η πραγματική εκτίναξη του χρέους σημειώνεται τη δεκαετία του '80. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70 οι κυβερνήσεις είχαν «καταφέρει» να κρατήσουν περιορισμένες τις δημόσιες δαπάνες που προορίζονταν για μισθούς και συντάξεις. Αυτή η τάση θα αντιστραφεί τελείως από τις αρχές της δεκαετίας του '80, καθώς η «σοσιαλιστική» κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ κάτω από την πίεση των ταξικών αγώνων της προηγούμενης δεκαετίας θα αναγκαστεί να αυξήσει τόσο τον άμεσο όσο και το έμμεσο μισθό των εργαζομένων. Υποχρεωμένες να ισορροπήσουν ανάμεσα στις δύο βασικές, αλλά αντιφατικές μεταξύ τους λειτουργίες του Κράτους, την αναπαραγωγή της καπιταλιστικής συσσώρευσης και τη νομιμοποίηση των εκμεταλλευτικών κοινωνικών σχέσεων, οι κυβερνήσεις εκείνης της περιόδου προχώρησαν σε «γενναίες» μισθολογικές αυξήσεις στο δημόσιο τομέα που συμπαρέσυραν και τους μισθούς στον ιδιωτικό, και ταυτόχρονα έκαναν επενδύσεις στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας χωρίς όμως να εξασφαλιστούν νέα έσοδα μέσω της φορολόγησης του ιδιωτικού κεφαλαίου ή να γίνουν προσπάθειες για να περιοριστεί η παρασικονομία και η φοροδιαφυγή. Έτσι, η εισοδηματική πολιτική και η δημιουργία ενός υποτυπώδους «κράτους πρόνοιας», η οποία δε θα ολοκληρωθεί ποτέ, θα συμβάλλουν στη διόγκωση του δημόσιου χρέους που από το 22,9% του ΑΕΠ που ήταν το 1980 θα ανέβει στο 47,8% το 1985 για να φτάσει στο 79,6% του ΑΕΠ το 1990.

Ωστόσο, παρά την αύξηση των δημόσιων δαπανών και του χρέους, δεν είναι δυνατόν να ισχυριστεί κανείς ότι ο σχηματισμός κοινωνικού κεφαλαίου πραγματοποιήθηκε με τον ίδιο τρόπο όπως στις αναπτυσσόμενες καπιταλιστικές χώρες. Το κοινωνικό κράτος της δεκαετίας του '80 δε φαίνεται να είχε ως σκοπό την εξασφάλιση των κοινωνικών προϋποθέσεων για την επέκταση της καπιταλιστικής συσσώρευσης, αλλά τη διαχείριση του «κοινωνικού κόστους» της κρίσης αναπαραγωγής της καπιταλιστικής σχέσης που προκάλεσε η μείωση των εξωτερικών πόρων, η άνοδος των κοινωνικών απαιτήσεων και των ταξικών αγώνων και η προϊούσα αποβιομηχάνιση. Η χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας σε σχέση με τους μισθούς μέσα στη δεκαετία του '80 ανάγκασε την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να αλλάξει κατεύθυνση εγκαινιάζοντας μια πολιτική λιτότητας το 1985 που θα συνδυαστεί στο ιδεολογικό επίπεδο με μια κατά μέτωπο επίθεση στις «υπερβολικές απαιτήσεις» των μισθωτών, καταγγέλλοντας τα «μισθολογικά ρετιρέ» των εργαζόμενων στις ΔΕΚΟ και προσπαθώντας να παίξει το χαρτί του διαχωρισμού κατηγορώντας τους δημοσίους υπαλλήλους ότι απολαμβάνουν «παχυλούς μισθούς» εις βάρος των χαμηλόμισθων εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα.

Η πολιτική αυτή οδήγησε αρχικά σε μείωση των μισθών κατά 12.5% και σε αύξηση των κερδών κατά 150% από το '85 έως το '87, συναντώντας, ωστόσο, την ένταση των κοινωνικών αγώνων της «εξασφαλισμένης» εργατικής τάξης (απεργίες καθηγητών, ΔΕΚΟ κλπ), που συνέχισε να έχει επιθετικά αιτήματα τραβώντας όλη την τάξη προς τα πάνω. Οι αγώνες αυτοί ανάγκασαν το ΠΑΣΟΚ να πάρει πίσω την πολιτική «λιτότητας» και η μείωση των μισθών να πέσει στο μισό του αρχικού της μεγέθους. Παρόλο που οι οικουμενικές και νεοφιλεύθερες κυβερνήσεις της «κάθαρσης» θα αναλάμβαναν το κυρίως έργο της καπιταλιστικής αντεπίθεσης, η «δυναμική του χρέους» δεν

θα ανακοπτόταν, με αποτέλεσμα να σημειωθεί μια περαιτέρω αύξησή του μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90 όταν άγγιξε το 108,7% του ΑΕΠ, για να φτάσει στα τέλη της ίδιας δεκαετίας το 114%, στο ίδιο επίπεδο με το χρέος της Ιταλίας. Όλα αυτά σίγουρα ακούγονται οικεία. Δε χρειάζεται και πολύ προσπάθεια για να αναγνωρίσει κανείς το γνωστό «τροπάρι» που επαναλαμβάνουν τα τελευταία είκοσι χρόνια πολιτικοί και δημοσιογράφοι κάθε φορά που μας καλούν να δουλέψουμε περισσότερο για πολύ λιγότερα προκειμένου «η χώρα να γλιτώσει τη χρεοκοπία».

4.

«Γαμώ το δημόσιο χρέος μου μέσα!»

(Διαδεδομένη βωμολοχία)

Όπως είπαμε και στην αρχή, η παγκόσμια οικονομική ύφεση των τελευταίων ετών, που αποτελεί την τελευταία εκδήλωση της **διαρκούς κρίσης αναπαραγωγής** του πλανητικού κεφαλαίου εδώ και 35 χρόνια, ήταν αναπόφευκτο να επηρεάσει και την εγχώρια καπιταλιστική συσσώρευση. Πέρα όμως από τις όποιες συνέπειες είχε η μείωση της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας στις εξαγωγές του ελληνικού κεφαλαίου, ειδικά στους τομείς της ναυτιλίας και του τουρισμού, αποτέλεσε επίσης την αφορμή για την αποκάλυψη της διαρκούς κρίσης εκμεταλλευσιμότητας και πειθάρχησης του προλεταριάτου.

Το εθνικό κεφάλαιο και το κράτος του προσπαθούν εδώ και δύο δεκαετίες να αντιμετωπίσουν αυτή την κρίση με αλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις του εκπαιδευτικού και του ασφαλιστικού συστήματος· με ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων για τους νέους· με νόμους επί νόμων για την πειθάρχηση των μεταναστών και τον έλεγχο των ροών της μετανάστευσης· με περικοπές επιδομάτων, μισθών και κοινωνικών παροχών που συνδυάστηκαν με την επέκταση της ατομικής πίστωσης. Παρά τις σημαντικές επιτυχίες που σημείωσε το ελληνικό κεφάλαιο την περίοδο 1996–2004 όταν αυξήθηκε ο βαθμός εκμετάλλευσης και η κερδοφορία των επιχειρήσεων, η κρίση δεν αντιστράφηκε οριστικά υπέρ του κεφαλαίου. Όλα αυτά τα μέτρα υποτίμησης, πειθάρχησης και διαίρεσης της εργατικής τάξης, και μέσω αυτών της μετακύλισης του κόστους αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης στους ίδιους τους εργαζόμενους, δεν απέδωσαν τους αναμενόμενους καρπούς.

Όπως δείχνουν οι στατιστικές τους, η παραγωγικότητα της εργασίας επιβραδύνεται συνεχώς από το 2004 και μετά –λόγω, μεταξύ άλλων, της επιβράδυνσης μετά την ολυμπιάδα των επενδύσεων σε σταθερό κεφάλαιο (π.χ. μηχανολογικό εξοπλισμό, οδικά έργα και κτιριακές κατασκευές)– ενώ αντιθέτως το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξάνεται. Με άλλα λόγια, ο βαθμός εκμετάλλευσής μας μειώνεται, καθώς οι μισθοί αυξάνονται πιο γρήγορα από την παραγωγικότητα. Όπως λένε οι ίδιοι οι καπιταλιστές στις μελέτες τους (π.χ. στις εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδας), αυτό οφείλεται στη «μη προσαρμοσμένη συμπεριφορά» μας απέναντι στους στόχους της «εθνικής ανάπτυξης», με άλλα λόγια στην απειθαρχία μας, στους «υψηλούς» μισθούς του δημόσιου τομέα και στις «υπερβολικές» αυξήσεις που συμφώνησε η ΓΣΕΕ με τον ΣΕΒ το 2008. Προσθέτουν επίσης ότι δεν έχουν προχωρήσει όσο θα έπρεπε οι ιδιωτικοποιήσεις των ΔΕΚΟ και, γενικότερα, η απορρύθμιση και ότι η αγορά εργασίας συνεχίζει να είναι «δύσκαμπτη» επιβαρύνοντας ακόμα περισσότερο την κατάσταση και, μάλιστα, με ένα μονιμότερο τρόπο. Από την άλλη μεριά, οι δημόσιες δαπάνες που σχετίζονται με την εκπαίδευση, τους μισθούς στο δημόσιο τομέα και τις λεγόμενες «κοινωνικές μεταβιβάσεις» (δηλαδή χρήματα για επιδόματα και συντάξεις) αυξάνονται συνεχώς την τελευταία δεκαετία.

Πάνω σε αυτό το υπόβαθρο, η κερδοφορία του κεφαλαίου επιβραδύνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα να ξεκινήσει να πέφτει από το 2006 και μετά, για να καταβαραθρωθεί το α' εξάμηνο του 2009 κατά 51,5% σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2008, λόγω και της παγκόσμιας ύφεσης. Η πτώση του τζίρου και της κερδοφορίας των επιχειρήσεων οδήγησε με τη σειρά της σε μεγάλη μείωση των επενδύσεων λόγω της αυξανόμενης αδυναμίας τους να πάρουν πιστώσεις από τις τράπεζες. Άλλωστε, οι τράπεζες επηρεάστηκαν άμεσα καθώς είδαν τα κέρδη τους να μειώνονται δραματικά λόγω της σημαντικής αύξησης των ζημιών που προέρχονται από την καθυστέρηση ή ακόμα και από την μη αποπληρωμή των δανείων, έχοντας επιπλέον γενικότερο πρόβλημα ρευστότητας λόγω της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το ρευστό που υπάρχει σταματάει να κυκλοφορεί. Για παράδειγμα οι τράπεζες σταματάνε να δανείζουν η μία την άλλη ή/και δανείζουν με πολύ υψηλά επιτόκια. Όπως είναι φυσικό, το κράτος δεν έμεινε αμέτοχο. Έσπευσε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που δημιούργησε το ξέσπασμα της κρίσης αυξάνοντας τις δαπάνες του μέσα στο 2009 κατά 10,9% για να στηρίξει την καπιταλιστική συσσώρευση, συνεισφέροντας έτσι στο ΑΕΠ κατά 1,7%. Ταυτόχρονα παρείχε στις τράπεζες κεφάλαια 28 δις ευρώ, ποσό που ανέρχεται σε 11,5% του ΑΕΠ, για να σώσει την κερδοφορία τους, κάτι που θα συνεχίσει και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ παρέχοντας 10 δις ευρώ επιπλέον. Οι τράπεζες χρησιμοποίησαν αυτά τα κεφάλαια για να αγοράσουν κρατικά ομόλογα, η τιμή των οποίων είχε πέσει στις αρχές του 2009 λόγω αντίστοιχων πιέσεων με αυτές που ασκούνται σήμερα στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Ωστόσο, η τιμή των ομολόγων ξανανέβηκε γρήγορα μέσα στο α' εξάμηνο του 2009 συμβάλλοντας στο να εμφανίσουν οι τράπεζες κέρδη, παρόλο που οι χορηγήσεις δανείων προς επιχειρήσεις και «νοικοκυριά» επιβραδύνθηκαν. Αν το κράτος δεν είχε κάνει αυτές τις «διευκολύνσεις» οι τράπεζες θα εμφάνιζαν ζημιές 217 εκ. ευρώ... Επιπλέον, οι κρατικές δαπάνες αυξήθηκαν και για άλλους λόγους όπως π.χ. για την πληρωμή των επιδομάτων των ανέργων που πολλαπλασιάστηκαν, ενώ τα έσοδα από τους φόρους και τις εισφορές μειώθηκαν λόγω της ύφεσης. Φυσικά, το αποτέλεσμα ήταν να εκτιναχθεί τόσο το έλλειμμα όσο και το δημόσιο χρέος, φτάνοντας το 12.5% και το 112.6% αντίστοιχα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Υψηλότερό έλλειμμα είχε το 2009 μόνο η Βρετανία (13%) με δημόσιο χρέος που ανέρχεται σε 68.6%, και ακολουθούν η Ισπανία με έλλειμμα 11.25% και χρέος 54.3%, η Ιρλανδία με έλλειμμα 10.75% και χρέος 65.8%, η Ιταλία με έλλειμμα 5.3% και χρέος 114.6%, ενώ αντίστοιχα η Γερμανία παρουσίασε έλλειμμα 3.5% με χρέος 73.1%. Ο μέσος όρος του ελλείμματος και του χρέους στη ζώνη του ευρώ ήταν το 2009 6.5% και 78.2% αντίστοιχα, με τάσεις ανόδου.

Η σημερινή τακτική της διεθνούς του κεφαλαίου (ECOFIN, EUROGROUP, ΔΝΤ), των «οίκων αξιολόγησης» και, **πάνω από όλα**, του ίδιου του ελληνικού κράτους και της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ εντάσσεται στα πλαίσια της λεγόμενης «δημοσιονομικής προσαρμογής», μιας ευρύτερης στρατηγικής που ακολουθείται από το κεφάλαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση εδώ και 20 χρόνια. Στην προσπάθεια τους λοιπόν να στηρίξουν την καπιταλιστική συσσώρευση που βρίσκεται σε κρίση προσπαθούν να μας βάλουν χοντρό κωλόχερο για να αυξήσουν το βαθμό εκμετάλλευσης και να μετακυλήσουν το κόστος αναπαραγωγής της εργατικής μας δύναμης σε εμάς τους ίδιους, μειώνοντας τις «μη-παραγωγικές» δημόσιες δαπάνες. Στη *μυστικοποιημένη σφαίρα της οικονομίας* και στη γλώσσα που της αντιστοιχεί η πολιτική αυτή ονομάζεται «δημοσιονομική εξυγίανση» για τη στήριξη της «πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας» και τη «μείωση του κόστους δανεισμού». Η έννοια της «εξυγίανσης» έχει όμως και ένα κυριολεκτικό νόημα: σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης οι επιχειρήσεις που δεν είναι επαρκώς κερδοφόρες και παραγωγικές αναγκάζονται να κλείσουν· το μη-αποδοτικό κομμάτι του κεφαλαίου

καταστρέφεται για να μπορέσει και πάλι να ξεκινήσει η ανοδική πορεία της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Δεν είναι τυχαίο ότι στο τρίτο τρίμηνο του 2009 έβαλαν λουκέτο περίπου 19.000 εμπορικές επιχειρήσεις.

Έτσι, αυξάνουν τους έμμεσους φόρους (π.χ. αύξηση της φορολογίας στα καύσιμα, τα ποτά και τα τσιγάρα, εξαγγελία αύξησης του ΦΠΑ)· αναδιαρθρώνουν την άμεση φορολογία επιβαρύνοντας περισσότερο την εργατική τάξη –ενώ έχουν μειώσει όλα αυτά τα χρόνια τη φορολογία των κερδών των επιχειρήσεων· προωθούν αφενός το ανταποδοτικό ασφαλιστικό σύστημα –μεταρρύθμιση που οδηγεί μεταξύ άλλων στη μείωση των συντάξεων– και αφετέρου την αύξηση των ορίων ηλικίας σε μια προσπάθεια μετακύλισης του κόστους αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης στους ίδιους τους προλετάρους· εξαγγέλλουν την απελευθέρωση των απολύσεων· και, φυσικά, επιτίθενται στους «απαράδεκτα υψηλούς» –για το κεφάλαιο– μισθούς του δημόσιου τομέα (που μάλιστα αντιστοιχούν, όπως λένε, σε μια «χρονίως χαμηλή παραγωγικότητα») μέσα από την περικοπή των επιδομάτων, των υπερωριών και την επαπειλούμενη κατάργηση του 14ου και του 13ου μισθού. Και δεν πρέπει να ξεγελιόμαστε, παρόλη την προπαγανδιστική φιλολογία περί ρετιρέ και «προνομιούχων» που διακινούν οι πληρωμένες πένες, η μείωση των μισθών στο δημόσιο τομέα πολύ γρήγορα θα μεταφραστεί σε αντίστοιχη και πιθανότατα ακόμα μεγαλύτερη συμπίεση των μισθών στον ιδιωτικό τομέα. Άλλωστε, οι ίδιοι οι καπιταλιστές το έχουν κάνει σαφές στη συζήτηση που έχει ανοίξει για την περικοπή του 14ου και του 13ου μισθού.

5.

*«Κουφάλες, δεν ξοφλάμε τίποτα, γιατί δεν έχουμε ξοφλήσει ακόμα!»
(Σύνθημα σε τοίχο)*

Ωστόσο, η ολομέτωπη αυτή επίθεση χρειάζεται να νομιμοποιηθεί στη «συνείδηση του κόσμου». Για να δουλέψουμε περισσότερο για λιγότερα θα πρέπει να αποδεχθούμε ότι υπηρετούμε κάτι που μας υπερβαίνει, κάτι που απαιτεί από εμάς θυσίες, ειδικότερα δε όταν πολύ πρόσφατα αμφισβητήθηκε τόσο βίαια η προσταγή του κράτους και του κεφαλαίου. Αυτό είναι το διακύβευμα στην παρούσα σύγκρουση μεταξύ προλεταριάτου και κεφαλαίου, και οι καπιταλιστές το γνωρίζουν πολύ καλά. Έτσι η αιτία της κρίσης αποδίδεται σε ένα σχεδόν μεταφυσικό αλλά αναπόδραστο κόσμο αγορών, στατιστικών, οίκων αξιολόγησης, σπεκουλαδόρων και πάει λέγοντας. Αυτό το πέπλο της μυστικοποίησης στόχο έχει να αποκρύψει την πραγματική πηγή της κρίσης που είναι η σπασμωδική αλλά επίμονη άρνηση του παγκόσμιου προλεταριάτου να υποταχθεί πλήρως στο κεφάλαιο και η κυκλοφορία των αγώνων του.

Το ελληνικό κράτος με τη σημερινή πασοκική μορφή του σε αгаστή συνεργασία με τους ευρωπαίους εταίρους και φυσικά με τα καθίκια των μέσων μαζικής ενημέρωσης όξυναν την ιδεολογική τρομοκρατία ρίχνοντας το πιο ισχυρό τους χαρτί, την «εθνική ενότητα». Σε περιόδους κρίσης, οι εταίροι μετατρέπονται ως δια μαγείας σε άνωθεν εντολές και αντιπάλους· το ενοποιημένο ευρωπαϊκό χωριό που ζει αρμονικά και συναποφασίζει δημοκρατικά διαλύεται μέσα στη φαινομενικότητα της υπεράσπισης της πατρίδας, η οποία γίνεται ζήτημα υψίστης σημασίας. Με λίγα λόγια, προσπαθούν να μας πείσουν ότι δε θα δουλεύουμε πλέον για να πλουτίζουν τα αφεντικά μας αλλά για το καλό της πατρίδας. Η πατρίς χρειάζεται θυσίες!

Η «κρίση του χρέους» προσφέρει μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για τη συσπείρωση γύρω από τη μορφή έθνους-κράτος, δηλ. τη βίαιη συσπείρωση των προλετάρων γύρω από τα συμφέροντα των αφεντικών τους.

Διευκολύνει τα σχέδια των καπιταλιστών για ακόμα μεγαλύτερη πειθάρχηση του προλεταριάτου, μεγαλύτερη παραγωγικότητα και τελικά υψηλότερα κέρδη. Μια φράση του πρωθυπουργού αρκεί για να καταλάβουμε το στημένο παιχνίδι: «...είναι καθαρό ότι έτσι όπως χειριστήκαμε τα οικονομικά μας, αφαιρείται ένα κομμάτι της κυριαρχίας μας που πρέπει να το πάρουμε πίσω με την αξιοπιστία μας, το πρόγραμμά μας και την **αυτοθυσία** του καθενός». Η δική του «θυσία» να «παραχωρήσει κομμάτι της κυριαρχίας της χώρας» συνεπάγεται τη δική μας αυτοθυσία για «να το πάρουμε πίσω». Μόνο που θα πρέπει να το πληρώσουμε πολύ ακριβά αυτό το «κομμάτι», με περισσότερη δουλειά, λιγότερα λεφτά, βαθύτερους διαχωρισμούς και εντονότερο ανταγωνισμό μεταξύ μας για να μη βρεθούμε στο αυξανόμενο εφεδρικό στρατό των ανέργων. Όποιος δε συναινεί, προδίδει την «εθνική μας αποστολή». Εξάλλου ο πρωθυπουργός το δήλωσε: «Χρειάζονται θυσίες, δεν αντέχουμε μπλόκα και απεργίες». Είναι ολοφάνερο ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και οι καπιταλιστές φοβούνται την κοινωνική αναταραχή που μπορεί να ξεσπάσει όταν αρνηθούμε εμπράκτως να γίνει η ήδη αλλοτριωμένη ζωή μας ακόμα χειρότερη.

Οι ιδεολόγοι του συστήματος προσπαθούν με κάθε μέσο να εξαλείψουν ακόμα και από τη μνήμη την εξέγερση του Δεκέμβρη. Οι κινήσεις του κράτους δείχνουν ότι αυτό το φάντασμα αποτελεί το χειρότερο εφιάλη τους, ειδικά τώρα που διαφαίνεται ότι στο άμεσο μέλλον μπορεί να μην αφορά μόνο μια μειοψηφία του προλεταριάτου. Όταν απαιτούν κοινωνική ειρήνη, ξέρουν ότι ποντάρουν σε έναν ανεξέλεγκτο παράγοντα, τους προλετάριους. Γι' αυτό η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ φοράει το ανθρωπιστικό-αντιρατσιστικό της προσωπείο και ταυτόχρονα κραδαίνει στο χέρι το γκλομπ του μπάτσου. Η κοινωνική συναίνεση πρέπει να επιβληθεί πάση θυσία. Γέμισε τους δρόμους της Αθήνας με κάθε λογής μπάτσους προσπαθώντας να ελέγξει οποιονδήποτε χώρο μπορεί να μετατραπεί σε πεδίο αγώνα και σύγκρουσης. Την πιο καλή δουλειά όμως μέχρι τώρα την έχει κάνει η συνδικαλιστική αστυνομία, η κλαδική-συντεχνιακή νοοτροπία και ο ατομικισμός που φροντίζουν να περνάνε τα νέα μέτρα με τις μικρότερες δυνατές αντιστάσεις.

Για να ξαναγυρίσουμε στο Νίτσε, «αυτός ο κόσμος, στο βάθος, δεν έχασε ποτέ πια τη χαρακτηριστική μυρουδιά του αίματος και του μαρτυρίου» —κάτι που μας θύμισε πρόσφατα ο υπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης Α. Λοβέρδος όταν προαναγγέλλοντας τα «σκληρά αλλά αναγκαία μέτρα» δήλωσε ότι «θα χυθεί αίμα!». Ίσως, όμως, άθελά του να προανέγγειλε την καταιγίδα που αντί για την αποσύνθεση του προλεταριάτου θα φέρει την ανασύνθεση των αγώνων ενάντια στη συνδικαλιστική αστυνομία και θα στείλει το «δημόσιο έλλειμμα» στο σκουπιδοτενεκέ της ιστορίας μαζί με το έλλειμμα ζωής, που είναι το μόνο πραγματικό.

ΤΟ ΜΟΝΟ ΠΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΝΑ ΞΟΦΛΗΣΟΥΜΕ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΝΟΙΧΤΟΙ ΜΑΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΜΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ!

**Οίκος αξιολόγησης
Proles & Poors**